

Poduzetničke vještine u osnovnoj školi

Razredna nastava - primjer dobre prakse

Sandra Lovrenčić, Osnovna škola Prečko, Zagreb
Tel: 091 3883053, E-mail: sandra.lovrencic1@skole.hr
Marijana Vrančić, Osnovna škola Prečko, Zagreb
Tel: 098 811 271, E-mail: marijana.vrancic8@gmail.com

Sažetak

U okviru projekta Senzibilizacija učenika, učitelja i roditelja za uvođenje poduzetništva u osnovne škole pod nazivom Dječji tjedan poduzetništva, Visoka škola za ekonomiju poduzetništvo i menadžment „Nikola Šubić Zrinski“ iz Zagreba u suradnji s Osnovnom školom Prečko iz Zagreba provela je 2011. godine u osnovnim školama radionice s temom učenja za poduzetništvo u razrednoj i predmetnoj nastavi. U razrednoj nastavi provedene su dvije radionice. Na svakoj je radionici proizveden jedan proizvod, a učenici su se pri tom upoznali s osnovnim ekonomskim pojmovima, kao što su: nabava repromaterijala, proizvodnja, stvaranje nove vrijednosti, prodaja, cijena, raspodjela prihoda, potrošnja, reklama. Radionice su izvedene u obliku timskog rada koji prati tijek proizvodnog procesa. Korištene su tehnike interaktivnog učenja koje djeluju poticajno i olakšavaju usvajanje kako materijalnih, tako i funkcionalnih znanja i vještina. Tijekom izrade proizvoda učenici su, pored ekonomskih pojmova, usvajali i različite poduzetničke vještine primjerene njihovoj dobi: inovativnost, kreativnost, samouvjerenost, upornost i druge. U članku su navedene vještine potkrijepljene konkretnim primjerima aktivnosti u radionicama.

Ključne riječi: *učenje za poduzetništvo, poduzetnička kompetencija učenika, poduzetničke vještine u osnovnoj školi*

1. Uvod

U području osnovnog odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj poduzetništvo do sada nije bilo zastupljeno u nastavnim sadržajima ni kao pojedini predmet, ni kao dio nekog drugog nastavnog predmeta.

U okviru nastave tehničke kulture ostvarivali su se ciljevi radnog odgoja i pri tome su bili naglašavani pedagoški, tj. odgojni razlozi za njihovo postojanje. U razrednoj nastavi radni odgoj zastupljen je eventualno kao odgojni zadatak tijekom izvođenja pojedinih nastavnih jedinica u različitim predmetima.

S obzirom na današnje brze društveno - ekonomske promjene, postoji potreba za što boljim pripremanjem mladih ljudi za život i svijet rada te je, osim na odgojne, potrebno staviti naglasak i na ekonomske razloge koji nameću uvođenje poduzetništva u odgojno obrazovni sustav od najranije dobi. Stoga su Nacionalnim okvirnim kurikulumom iz 2010. godine doneseni osnovni ciljevi razvoja poduzetničke kompetencije učenika u osnovnim školama te se poduzetnička kompetencija uvodi kao međupredmetni nastavni sadržaj. U Kurikulumu se navodi da poduzetnička kompetencija učenika podrazumijeva osobine ličnosti, znanja, vještine, sposobnosti i stavove potrebne

kako bi pojedinac postao uspješna poduzetna osoba. (Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i opće obvezno obrazovanje u osnovnoj i srednjoj školi 2010.)

Visoka škola za ekonomiju, poduzetništvo i upravljanje „Nikola Šubić Zrinski“ iz Zagreba u suradnji s Osnovnom školom Prečko iz Zagreba provela je 2011. godine četvrti ciklus projekta Senzibilizacija učenika, učitelja i roditelja za uvođenje poduzetništva u osnovne škole pod nazivom „Dječji tjedan poduzetništva“. U ostvarivanju ovog projekta sudjelovalo je oko 240 učenika i 120 učitelja iz četiri osnovne škole:

- Osnovna škola Ante Kovačića (Zlatar),
- Osnovna škola Ivana Benkovića (Dugo Selo),
- Osnovna škola Josipa Pupačića (Omiš),
- Osnovna škola Maria Martinolića (Mali Lošinj).

2. Poduzetničke radionice za učenike

Ekspertni tim Obrazovne grupe Zrinski i Osnovne škole Prečko osmislio je niz radionica za učenike za poduzetništvo u osnovnim školama. Radionice su izvođene u razrednoj i predmetnoj nastavi. Radionice su podijeljene prema dobnim skupinama na radionice za prvi i drugi, treći i četvrti, peti i šesti, sedmi i osmi razred. Ovakva podjela slijedi psihofizičke i kognitivne karakteristike učeničkog razvoja, što znači da su teme, ciljevi i zadaci radionica slijedili jedni druge primjereno dobi učenika te nastavnim programima za pojedine razrede.

Svaka je radionice imala cilj proizvesti jedan proizvod ispunjavajući pritom različite materijalne i funkcionalne zadatke. Materijalni su zadaci izrada konkretnog proizvoda i usvajanje osnovnih ekonomskih pojmova (nabava repromaterijala, proizvodnja, stvaranje nove vrijednosti, prodaja, cijena, raspodjela prihoda, potrošnja, reklama). Funkcionalni zadaci radionica razvijali su kod učenika različite poduzetničke sposobnosti i vještine: inicijativnost, samostalnost, inovativnost, kreativno rješavanje problema, samouvjerenost, upornost.

Teme radionica korelirale su s više nastavnih predmeta: priroda i društvo, hrvatski jezik, likovna kultura, tjelesna i zdravstvena kultura.

3. Poduzetničke vještine

Radionice su, kao oblik učenja za poduzetništvo, usmjerene na usvajanje određenih ekonomskih pojmova, ali je poseban naglasak stavljen na funkcionalne zadatke koji kod učenika razvijaju različite poduzetničke sposobnosti i vještine: inicijativnost, samostalnost, spremnost na preuzimanje rizika, inovativnost, kreativno rješavanje problema, samouvjerenost, upornost, vještinu izvještavanja, kooperativnost i fleksibilnosti u sklopu tima i druge.

Učenici su razvijali i druge, Kurikulumom predviđene ciljeve: stvaralački pristup prema izazovima i promjenama, stresovima i sukobima, razvijanje vještine vrednovanja drugih i samovrednovanja te kritičkoga odnosa prema vlastitome uspjehu, odnosno neuspjehu te ustrajnost u aktivnostima.

Usvojene poduzetničke vještine učenici također mogu praktično primijeniti u školi pri planiranju i izvršavanju svojih školskih obveza, ali i kod kuće i u zajednici.

Radionice svojim zahtjevima omogućuju razvijanje motoričkih i funkcionalnih tjelesnih sposobnosti - motorike ruku i koordinacije pokreta.

4. Metode poučavanja

S obzirom na životnost i dinamičnost sadržaja, poduzetnost svakako treba poučavati na principima aktivnog i iskustvenog i učenja. Tehnike interaktivnog učenja djeluju poticajno na učenike, te olakšavaju usvajanje, kako materijalnih, tako i funkcionalnih znanja i vještina.

Učenje poduzetništva zahtijeva, osim odgovarajućih metoda i specifične školske aktivnosti, organiziranje rasporeda sati, adekvatnog radnog prostora i sl.

Specifičnost radionica evidentna je i u korištenju izvorne stvarnosti kao najkvalitetnijeg izvora za usvajanje znanja i sposobnosti. Učenje iskustvom, istraživanjem svojih mogućnosti, ali i igranjem uloga te socijalnom interakcijom s lokalnom zajednicom koja pruža povratnu informaciju o učinku i uspješnosti učeničkog rada omogućuje učenicima da na najlakši i najučinkovitiji način usvoje predviđene poduzetničke sadržaje.

Timski rad u radionicama izuzetno je prikladan oblik rada koji u sebi sadrži aktivne metode poučavanja – kooperativno učenje i integrativno učenje kojima se razvijaju najrazličitije vještine kod učenika: vještine planiranja, organiziranja, analiziranja, komuniciranja, suradnje, izvještavanja, ocjenjivanja, socijalne vještine, sposobnost kooperativnog rada i fleksibilnosti u sklopu tima te sposobnost prepoznavanja vlastitih prednosti i slabosti.

5. Poduzetničke radionice za učenike

Radionice za učenike osmišljene su kao timski rad koji prati tijek proizvodnog procesa. Svi su timovi morali ostvariti međusobnu suradnju kako bi uspješno realizirali zadatak. Radionice su tematski i sadržajno podijeljene na:

- radionica za 1. i 2. razred: Proizvodnja jabučnog soka,
- radionica za 3. i 4. razred: Proizvodnja vijača za preskakanje,
- radionica za 5. i 6. razred - Proizvodnja čarobne kocke,
- radionica za 7. i 8. razred – Proizvodnja kaleidoskopa.

5.1 Radionica: Proizvodnja jabučnog soka

Cilj radionice bio je, stvaranjem poduzetničkog ozračja te aktivnim metodama učenja kroz igru i različite aktivnosti prilagođene uzrastu učenika, omogućiti učenicima 1. i 2. razreda stjecanje osnovnih poduzetničkih znanja, vještina i stavova.

Učenici su na radionici upoznati s osnovnim ekonomskim pojmovima: nabava, sirovina, proizvodnja, prodaja, prihod, zarada i potrošnja.

Učenici su podijeljeni u tri tima, čime im je ukazano da timskim radom mogu postići više i biti efikasniji. Prvi je tim bio tim za proizvodnju. Njihov je zadatak bio proizvesti sok od jabuke. Sam proces proizvodnje bio je podijeljen u dijelove: učenici su jabuke ribali, naribane jabuke stavljali u prešu, cijedili sok, pretakali u staklene bočice.

Drugi tim imao je zadatak napraviti etiketu za sok na kojoj su bili ispisani podaci o soku: ime soka, datum proizvodnje, sastav, proizvođač.

Treći tim trebao je osmisлити reklamu za sok od jabuke i izraditi reklamni plakat. Oni su osmislili naziv soka i slogan kojim su željeli privući kupce.

Najzanimljiviji dio radionice bio je određivanje cijene soka. Nabrojani su svi troškovi (jabuke, bočice, šećer, etikete), iznos je podijeljen s dobivenim brojem bočica i određena je cijena jedne bočice soka. Izračunata je ukupna zarada, ali su učenici shvatili da prvo treba podmiriti troškove, a tek je ostatak zarada ili profit.

Učenici su se trudili proizvesti što više soka. Svidjelo im se to što sami mogu proizvoditi, raditi, donositi odluke. Sami su razmislili i odlučili u koji će se tim uključiti i gdje će najviše i najbolje moći pridonijeti ostvarenju dobiti. Učenici u proizvodnji pažljivo su ribali jabuke pazeći da se ne ozlijede. Pretakali su sok u bočice i nosili ga u tim za ambalažu koji je na bočice vezao etikete. Trudili su se uredno pisati, crtati i zavezati sličicu s osnovnim podacima o soku kako bi bio što primamljiviji kupcima.

5.2. Radionica: Proizvodnja vijača za preskakanje

Radionica kao međupredmetni sadržaj povezuje u jednu cjelinu područja hrvatskog jezika, likovne kulture i tjelesne i zdravstvene kulture. Uvodni motivacijski dio pripada hrvatskom jeziku. Korišten je tekst u kojem su glavni likovi dva dječaka koji tijekom igre nailaze na problem koji trebaju riješiti. Analizom njihovih karakternih osobina doznajemo koji dječak ima poduzetničke vještine i ističemo ih kao ključne riječi tijekom generalizacije obrazovnog dijela.

U drugom dijelu učenici se prema osobnim sklonostima dijele u tri tima. Prvi je tim pleo vijaču od špage, drugi je tim proizveo ručku od kartona i ljepljive trake, a treći je tim izradio reklamu za gotovi proizvod koji je na završetku prošao kontrolu kvalitete. Ovaj dio radionice korelira s likovnom kulturom i tjelesnom i zdravstvenom kulturom.

Tijekom rada timovi su morali podijeliti poslove, međusobno komunicirati, usklađivati brzinu rada timova, planirati i mjeriti vrijeme, procjenjivati kvalitetu gotovih proizvoda što pridonosi razvijanju vještina točnosti, preciznosti, poštivanja zadanog roka, zatim fleksibilnosti, vrednovanja drugih i samovrednovanja te kritičkoga odnosa prema vlastitome radu.

Nakon završetka radionice učenici su uvježbavali predstavljanje svog rada usvajajući vještine javnog govorenja, prezentiranja sebe i svog rada, uspostavljanje komunikacije s članovima svoje lokalne zajednice. Učenici su pred ostalim učenicima iz škole, roditeljima, učiteljima, predstavnicima lokalne zajednice i medijima, pokazali što su proizveli, što su pri tome naučili te koje su poduzetničke pojmove usvojili. Nakon prezentacije održana je prodajna izložba na kojoj su učenici prodavali svoje proizvode te dobili povratnu informaciju o kvaliteti svoga rada.

6. Radionica za učitelje

Nakon javne prezentacije svih radionica za učenike održana je radionica za učitelje na kojoj su sudjelovali svi učitelji iz škole. Na radionici za učitelje opisan je tijek rada i osobitosti svake pojedine radionice. Istaknuti su poduzetnički pojmovi: poduzetništvo, poduzeće, proizvodnja, proizvod, timski rad, nabavka materijala, stvaranje nove vrijednosti, cijena, dobit, potrošnja i poduzetničke vještine koje su usvojili kao što su samostalnost, inicijativnost, inovativnost, kreativnost, samouvjerenost, upornost, vještina izvještavanja, fleksibilnost i druge, vrednovanje drugih i samovrednovanje te ustrajnost.

Učitelji su u timovima osmislili po jednu nastavnu jedinicu za učenje neke od poduzetničkih vještina.

U svojim prezentacijama ponudili su niz kreativnih ideja te ustvrdili da mnoge od ovih karakteristika i pojmova već uvrštavaju u svoj nastavni rad, ali da im pri tome nedostaje svijest o ekonomskom, tj. poduzetničkom aspektu svakog od njih.

Među učiteljima je provedena anketa u kojoj su iznosili svoje stavove o uvođenju poduzetništva u nastavne programe. Rezultati anketa govore da je mišljenje učitelja gotovo jednoglasno o tome da je poduzetnička kompetencija izuzetno važna za budućnost svakog učenika te da postoji potreba za učenjem poduzetništva u osnovnim školama.

7. Zaključak

Nacionalnim okvirnim kurikulumom iz 2010. godine doneseni su osnovni ciljevi razvoja poduzetničke kompetencije učenika u osnovnim školama te se poduzetnička kompetencija uvodi kao međupredmetni nastavni sadržaj. Ekspertni tim Obrazovne grupe Zrinski osmislio je niz radionica za učenje za poduzetništvo u osnovnim školama. Radionice su izvođene u razrednoj i predmetnoj nastavi u osnovnim školama u Republici Hrvatskoj.

Svaka je radionica imala cilj proizvesti jedan proizvod, ispunjavajući pritom različite materijalne i funkcionalne zadatke. Teme radionica korelirale su s više nastavnih predmeta: priroda i društvo, hrvatski jezik, likovna kultura, tjelesna i zdravstvena kultura. Naročito su naglašeni funkcionalni zadaci koji kod učenika razvijaju različite poduzetničke sposobnosti i vještine: inicijativnost, samostalnost, inovativnost, kreativnost, samouvjerenost, upornost, vještinu izvještavanja, kooperativnost, vještine planiranja, organiziranja, komuniciranja, suradnje, izvještavanja, procjenjivanja, socijalne vještine koje su nužne za pripremu za svijet rada, ali i za svakodnevno planiranje i izvršavanje školskih obveza.

U ovom projektu sudjelovao je veliki broj učenika i učitelja iz različitih osnovnih škola u Republici Hrvatskoj. U svim školama pokazano je zanimanje za temu poduzetništva te je zaključak da postoji zainteresiranost i potreba za uvođenjem poduzetništva u programe osnovnih škola.

Abstract

Within the framework of the project Raising Awareness Of Pupils and Teachers On Introduction Of Education For Entrepreneurship In Elementary School, the event called „Children entrepreneur week“ was organized in 2011. It was composed of four workshops oriented on entrepreneurial learning which were conducted by University College of Economics, Entrepreneurship and Management “Nikola Šubić Zrinski” in cooperation with Elementary School Prečko Zagreb. During the each workshop one product was produced and the pupils have learnt the basic economic terms: *entrepreneurship, enterprise, production, product, team work, procurement of material resources, creation of added value, selling, price, spending, market, advertisement etc.* The methodology of workshops was the teamwork which simulated production process. The techniques of interactive learning which have stimulative effect and facilitate adoption of material as well as functional knowledge and skills were used. During creation of products the pupils adopted, besides the economic terms, different entrepreneurial skills appropriate to their age: innovativeness, creativity, selfconfidence, perseverance, etc. In this article, above mentioned skills are described by concrete examples of workshops activities.

Key words: *entrepreneurial learning, entrepreneurial competency of pupils, entrepreneurial skills in elementary school.*

Literatura

1. Domović, V.; Baranović, B.; Štibrić, M. (2007). Obrazovanje za poduzetnost – perspektiva osnovnoškolskih učitelja i nastavnika. Sociologija i prostor, 45
2. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH (2011). Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje
3. Vlada Republike Hrvatske (2010). Strategija učenja za poduzetništvo 2010.- 2014.